

taként saját szerelmi történetével párhuzamosan elmondja szülei házasságának történetét. Az álom és a mesék világa mellett így meglevendnek a családi legendárium alakjai is, például a 19-es veterán, a vörös katonából maoistává lett Takács Bácsi, aki Kanadában indián lányt vett feleségül, vagy az anya figurája, aki három műszakban járt a győri kekszgyárba csomagolni a speciált és a pilóta kekszet, aki az apát a ravatalon kiterítve is ugyanolyan szépnek látta, mint Beregszászban, kapcsolatuk hajnalán.

A költő, aki szülei szerelméből született, *Ámulat*ban újjászületik a múzsa által, aki azért érkezett, hogy eltüntesse egy fél élet hiányát, és fiatal szépségével eleterőt leheljen a költőbe. „...első éjszakánk hajnalán / arra gondoltam: ha most kellene meghalnom, / valamiféle teljesség érzésével hálnék meg... barátom jóslatába / kapaszkodom, a csillagok szerint megadatik / majd a könnyű halál.” A szerelem, a halál és a barátság motívumai sok szállal és sokszorosan kapcsolódnak egymásba a kötetben, így lesz az *Ámulat* egyszerre a költő halottaskönyve is. Villányi László kopjafákat állít: verseiben az elők sorából eltávozott barátaira, többek között Parancs Jánosra, Lőrinczy Hubára, Baránszky Lászlóra, Dávid atyára és Bicskei Ottóra emlékezik.

Villányi László elszámol: az *Ámulat*ban elkészül a leltár, az utolsó téglá is a helyére kerül, végül felépül a Villányi-féle *Exegi Monumentum*, ami nem más, mint az élet tiszta és őszinte csodálata. Egy érett költő tekintete pásztázik a gyermekkor tájain, és föl sorolja mindazokat, akik a naiv gyermek számára oly meghatározóak voltak, vagy az idők során fontossá váltak. A múzsa oldalán, akinek bájaiból tanulva most lett igazán férfivá, a halál sem vég, hanem sokkal inkább maga a kezdet, és a búcsú sem fájdalmas elszakadás, hanem gyengéd elbocsátás. „...halálos betegen is arról regélt, / milyen szép volt az ápolónő melle, ahogyan / előrehajolva beadta az injekciót. Temetésén egy pók ereszkedett a koporsójára, vidám / cikk-cakkjával arra figyelmeztetve: tíz év múltán se feledjem Baránszky Laci derűjét.”

A költő, aki írt már vágyakról, barátokról, szerelmekről, erotikáról, álmokról, angyalokról, fociról; játszott már Vivaldi húrjain, majd a világ nőinek bőrébe bújt, hogy megszólaljon a szerelem nyelvein; verseiben keresztül-kasul bejárta Budát, az imádott szülőváros, Győr tereinek, színeinek és hangulatainak is adózott rengeteg versben. Mindezek után végtelenül sokszor eredt a Győrt Szabadkával összekötő vonalon a nagy példaképek és irodalmi apák, Csáth vagy Kosztolányi nyomába, majd Újvidékre a családfe anyai ága után, és még tovább, Kavafisz hazájába, a mesés Alexandriába is. Mindezek után jött egy fiatal lány, aki finom kezekkel beoltotta az almafát, ami most olyan gyönyörűen és bőségesen virágozik, és olyan édes gyümölcsöt érlel, mint még soha. Villányi László *Ámulat*ban mind meglelte kincseit.

Útközben

Gárdos
Bálint

(Babiczy
Tibor:
A jóemberek.
Magvető,
2011)

Babiczy Tibor: A jóemberek

Babiczy Tibor negyedik verseskötetének titokzatos, hátorzongató prózai bevezetőjébe – amelyben egy kísérteties alak visz gyerekeket buszon a halálba – egy idézet élkelődik T. S. Eliot *A háromkirályok utazása* című verséből: „a fülünkbe dúdoltak a hangok, szólván, / Hogy mindez csak örület” (Vas István fordítása). A hívő Eliot költeményében a háromkirályok megrekednek a régi és az új világrand között: látják a gyermek Jézust, s így többé nem otthonosak a pogány vi-

lágban, de a születés számukra már nem jelenthet újjászületést. A kötet címe pedig az ír mitológia olyan lényekre utal, amelyek „túl rosszak, hogy a menyországba kerüljenek, és túl jók, hogy a pokolba.” A bizonytalan köztes helyzetekre jellemző feszültség érezhető *A jóemberek* verseiből is.

A feszültség egyrészt abból adódik, hogy balladák és lírai versek kerülnek egymás mellé a kötetben (amelyet András László válogatott és szerkesztett), másrészt a hangvétel éles változásaiból, akár egyetlen versen belül is. Jól mutatja ezt a kötet egyik legszebb verse, a *Hajnali rész*, amely nem csupán címével, de felépítésében is bizonyos mértékig Kosztolányi művét idézi: a nyugtalan, ideges álmatlanságtól a felemelő, bár korlátozott érvényű revelációig tart. „Felriadtam tegnap éjszaka. Talán / repülőgépj zaja volt, talán a pokol / nyílt meg álmaimban – nem tudom.” Így kezdődik a vers, míg a zárlat (alig néhány sorral később) így szól: „tudtam, hogy egyszerűen csak / hazaértem legbelül, és megriasztott / ez az ismeretlen és régóta várt érkezés; // hogy nekem most már csak itt, / a közelemben, csak itt van otthonom.” Négy rövid versszak alatt a pokoltüzes rémálomtól a hazaérés nyugalmaig, a „nem tudom” bizonytalanságától a „tudtam” szilárdságáig jutunk el. Bár Kosztolányi „nagy ismeretlen Úr”-a helyébe egy szeretett ember kerül, a bizonyosság pillanata mintha rendíthetetlenebb lenne, mint Kosztolányi „tudom, hogy nincsen mibe hinnem”-je.

Fekete Richárd állapította meg Babiczky előző kötetéről, a *Levegővételről*, hogy annak „legfőbb szervező erejét a bizonyta-

lanság érzése adja.”¹ Az új kötetre vonatkozóan ezt azzal egészíteném ki, hogy a bizonytalanság érzése mellett a bizonyosság vágya is fontos szervezőelv. A *Hajnali rész* zárata – amelyről József Attila *Ódájának* zárósora („Ahol én fekszem, az az ágyad.”) is eszünkbe juthat – ritka erővel sugallja a megérkezés nyugalmát.

A kötetet – a kortárs irodalomban szokatlan módon – a balladákban megjelenített rengeteg szörnyűség ellenére újra meg újra az idill kísérti meg: „nagy gyerekszemekkel / állok egy templomsárga / ház előtt. Látom a régi / utcát, a szomszéd integet. / Hallom, hogy zsong a / szökőkút. Érzem a bodza szagát. // Ez az otthonom. És újra / elcsodálkozom, hogy a / boldogság milyen / bonyolult, és hogy / mindenre hasonlít, csak / a boldogságra nem” (*Mozaik*). Az otthon békés nyugalma azonban nem zavartalan: „A padláson kísértet lakik” (*Padlásangyal*); „Az életünk / szüntelen ostromállapot” (*Argentum*); „...Úgy élünk ahogyan a könnyű hajó megy / A sima vizen vagy a nyári viharban / S nem látjuk hogy a mélyben / Mennyi ezüstsínű szem néz szakadatlan / Mennyi otromba test mozog / Mennyi hideg vér és ürülék...” (*Dalmát töredék*).

E kettősség miatt nem indokolatlan a lírai és az epikus költemények egymás mellé helyezése, még ha ma már a balladairás pusztá ténye is meglepően hat. A brutális gyilkosságok lírája (több közülük híres eset) bizonyos mértékig indokoltá, tartalmassá teszi a lírai versek rémisztő, kísérteties aspektusát. A bennük megjelenő valós borzalmak azonban egy elmúlt korszakhoz kapcsolódnak, jogos félelmeink között Hasfelmetsző Jack és a többi tizenkilencedik századi rém nemigen szerepelnek, a történetük inkább kéjesen borzongató egzotikum („Elfolyt szeme kékje s a Miss-ből csak / A fogsora maradt” – *Edinburgh-i ballada*), mint alászállás a mélybe – márpedig „Mélységbe száll, ki jót akar” (*A hírnök*). Nem igazán világos, mi a tétje e történetek újramondásának. Talán a számuk is szabadon növelhető vagy csökkenthető lenne.

Arany János balladáiban például soha nem a tett maga áll az érdeklődés középpontjában (gondoljunk az *Ágnes asszonyra*), hanem annak a következményei a lélekben. Babiczky figyelmét azonban mintha szenvedélyesen foglalkoztatná az elkövetés módja is („Lizzie Borden baltát ragadott / S annyára negyvenszer csapott / Roppant a csont és az apja halott / Ő negyvenegy ütést kapott” – *Lizzie Borden balladája*), dermesztő jelei („A lépcső is csupa vér volt” – *Calafelli ballada*), a megcsónkított holttest rettenete („Nem volt füle. Szája összevarva. / Vér sötétlett körötte mindenütt.” – *Az ismeretlen ember balladája*), az erőszakos halál egész borzasztó fiziológiája („Holtak szeme dülld” – *Edinburgh-i ballada*). Minha a tett jobban érdekelné a tettesnél, a büntetés („A piactéren Burke-öt felkötötték / Megfulladt szegény / Holttestét gyűjtők és kóbor kutyák / Hordták szerteszt” – *Edinburgh-i ballada*) a bűnhődésnél. Erőtéljes, feszes, hatásos leírások, izgalmas történetek, de többnyire a felszínen mozognak. „A pincébe kell menni Freuddal szénért” – idézte Parti Nagy Lajost tavaly a litera.hu-nak adott interjújában Babiczky,² s ép-pen ezt a „Mélységbe szállást” hiányolom a balladákból.

„És félek, mint a bolond, aki féli / ép gondolatát” – áll Babiczky előző kötetének nagyszerű címadó versében. Ezt alkalmazva úgy tudnám megfogalmazni a kétségkívül nagy tehetséget sugárzó kötettel szembeni fenntartásomat, hogy az örület és az „ép gondolat”-ok e kötetben is félnek egymástól: a „didergő mélysötétben” lakó „ismeretlen szörnyeteg”-ek (*Dalmát töredék*) ismeretlenek is maradnak. A gyilkosok motivációit nem értjük meg, nem világos, hogy a történetük kapcsolódik-e a normalitás világához, s különösen az idill otthonosságához. S így a sötét történetek némiképp melodramatikussá, a líra szépsége némiképp súlytalanná válik.

Bodor Béla írta 2007-ben a *Levegővételről*, hogy „a költemények magukban sokkal erőteljesebbek, mint ciklusokba fogva.”³ Nagyon hasonlót sejtek én is az új kötettel kapcsolatban. A fülszövegben azt olvashatjuk, hogy a lírai darabokat olvasva „levegőhöz juthatunk” a sötét balladák között, és Svébis Bence kritikája is megerősíti, hogy van olvasó, akinek a számára igaz ez.⁴ Ennek ellenére én túlságosan hirtelennek, nehezen követhetőnek éreztem a váltásokat. S különben sem szabad nagyszerű lírai verseket pihenőkké lefokozni.

Különösen a dalok ugyanis egészen kiválóak: *A hírnök* játékoságától („Fekszik a réten a róka. / A fákon sárga paróka. / Az ég a földre hajol ma. / Bámul a holdra a róka.”) a *Műrztég* József Attilát idéző emelkedettségén át („Magas hegyek közt balagok. / Közel jönnek a csillagok. / Közel van a hajnal is. / Az én utam nem arra visz.”) a népdalszerűen csengő *Csillagfészekig* („Elrepült a madár, / sose jön haza már. / Hiába lesz este, / röpíti a teste.”).

Acsai Roland kritikája „Érett, letisztult, mély könyv”-nek írja le *A jóembereket*.⁵ Azt hiszem, ezt még elsietett lenne kijelenteni. Ám a Magvetőnél megjelent válogatás mégis kiemelt feladatot lát el, amikor egy fontos, alakulóban, még úton lévő költészetre hívja fel a figyelmet.

¹ Szépirodalmi Figyelő, 2007/4, 32.

² <http://www.litera.hu/hirek/babiczy-tibor-maga-ez-a-hely-irtozatoss>

³ <http://www.litera.hu/hirek/egy-ujabb-verseskotetrol>

⁴ Magyar Narancs, 2011. szeptember 8, 38.

⁵ <http://www.barkaaonline.hu/component/content/article/44-korabbi-bejegyzesek/2214-babiczy-a-joemberek>